

Hallituksen esitys Eduskunnalle yrittäjäeläkkeiden vakuutusmaksujärjestelmien tehostamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yrittäjien eläkelakia ja maatalousyrittäjien eläkelakia siten, että vakuutusmaksujen laiminlyönti vanhentuneiden maksujen osalta johdaisi eläketurvan pienenemiseen. Lisäksi ehdotetaan myös tarkennuksia yrittäjien eläkejärjestelmien mukaiseen pakkovakuutukseen ja yrittäjien eläkelain mukainen oikeus

aloittavan yrittäjän vakuutusmaksun alennukseen ehdotetaan poistettavaksi pakkovakuutustilanteissa.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Yrittäjien eläkelaki

Yleistä

Yrittäjien eläkelaki (468/1969; YEL) tuli voimaan vuoden 1970 alusta. YEL koskee henkilöitä, jotka tekevät ansiotyötä olematta työsuhteessa taikka virka- tai muussa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa. YEL:n mukainen vähimmäiseläketurvaa koskeva vakuuttamisvelvollisuus on säädetty pakolliseksi. Lisäksi yrittäjä voi halutessaan ottaa itselleen YEL:n mukaisen rekisteröidyn lisäeläketurvan.

YEL:n mukaisen eläkkeen perusteena on niin sanottu yrittäjän työtulo vastaavasti kuin työntekijän eläkelain (395/1961; TEL) mukaisen eläkkeen perusteena on työntekijän palkka. Yrittäjälle vahvistetaan työtuloksi se palkka, joka olisi kohtuudella maksettava, jos yrittäjän työtä palkattaisiin tekemään vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä.

YEL-yrittäjän eläkevakuutusmaksu määräytyy yrittäjäeläkkeen perustaksi vahvistetun työtulon ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman vakuutusmaksuprosentin perusteella. Vakuutusmaksuprosentti vahvistetaan vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan TEL:n vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista.

YEL:n mukaisia vakuutusmaksutuloja ei rahastoida tulevien vuosien eläkemenojen kattamiseksi, vaan YEL-järjestelmä toimii pääsääntöisesti niin sanottuna jakojärjestelmänä eli kunkin vuoden tulot käytetään saman vuoden eläkemenoihin ja hoitokuluihin. Jos YEL:n vakuutusmaksutulot eivät riitä eläkemenoihin ja hoitokuluihin, valtio maksaa puuttuvan osuuden menoista.

Valtion osallistuminen YEL-järjestelmän rahoitukseen

YEL:n 10 §:n 2 momentissa säädetään valtion osallistumisesta YEL-järjestelmän rahoitukseen. Jos kalenterivuoden vakuutus-

maksutulot ja sijoitusten tuotot eivät riitä saman vuoden eläkemenoihin, valtio suorittaa puuttuvan osan. Vakuutusmaksujen riittävyyttä määrittäessä ei oteta huomioon ulosotossa olevia tai konkurssissa valvottuja vakuutusmaksusaatavia eikä velkasaneeraus- ssa vahvistettuja maksuohjelmassa olevia vakuutusmaksusaatavia. Tällaisia perimiskelpoisia, yhteensä viiden vuoden ajalta maksamatta olevia maksuja, on ollut vuonna 1994 944,8 miljoonaa markkaa, vuonna 1995 929,4 miljoonaa markkaa ja vuonna 1996 831,4 miljoonaa markkaa. Nämä niin sanotut avoimet maksut ovat osaltaan lisänneet valtion osuutta yrittäjäeläkkeiden kustantamisessa. Avoimien maksujen mahdollinen vuosittainen lisäys vähentää eläkelaitoksen vuosittaista vakuutusmaksutuloa, jolloin valtion osuus kasvaa.

Valtion osuuteen vaikuttaa YEL-järjestelmän eläkemenon kehitys. Viime vuosien eläkeuudistukset vähentävät omalta osaltaan tulevia eläkemenoja, joten myös YEL-järjestelmän rahoituksessa tarvittava valtion osuus pienenee tältä osin tulevaisuudessa. YEL-järjestelmän tulopuolella valtion osuuteen vaikuttaa keskimääräisen TEL-maksuprosentin kehitys, yrittäjien lukumäärä ja työtulojen taso, sillä näistä tekijöistä muodostuu saatava vakuutusmaksutulo. Yrittäjien maksamatomat vanhentuneet vakuutusmaksut vaikuttavat myös eläkelaitoksen vakuutusmaksutuloon ja valtion osuuteen.

YEL-eläkkeeseen oikeuttavana aikana ei oteta huomioon aikaa ennen lain voimaantuloa eli aikaa ennen vuotta 1970. Ennen lain voimaantuloa koskevalta ajalta ei myöskään peritä YEL-vakuutusmaksua. Tältä osin kansaneläkkeen on tarkoitettu kattavan yrittäjien eläketurvaa. Ennen 1 päivää toukokuuta 1930 syntyneille yrittäjille on kuitenkin säädetty vähimmäiseläkeprosentiksi 38, minkä vuoksi valtio on myös rahoittamassa YEL-eläkkeitä.

Yrittäjäksi ryhdytään yleensä vanhempana kuin aloitetaan palkkatyö. Tästä johtuen yrittäjien ikäjakauma on eläkevakuutuksen kannattavuuden kannalta epäedullisempi kuin työntekijöiden. Tältä osin valtion mukanaolo YEL-järjestelmän rahoituksessa on myös ollut työntekijöihin nähden yrittäjille tasa- puolisen eläketurvan järjestämiseksi välttämätön.

Valtion osuus YEL-eläkemenosta vuosina 1988-1996

Vuosi	Valtion osuus milj. mk
1988	223,4
1989	146,1
1990	0,0
1991	88,8
1992	375,1
1993	397,8
1994	419,2
1995	366,1
1996	383,2

Vakuutusmaksun vanhentuminen ja maksun periminen eläkkeestä

YEL:n 12 §:n 5 momentissa säädetään vakuutusmaksujen vanhentumisesta ja maksamatta jääneiden vakuutusmaksujen perimisestä eläkkeestä. Vakuutusmaksun perintäaika on maksuunpanovuosi ja viisi sitä seuraavaa vuotta. Tämän jälkeen eläkelaitoksen oikeus maksun saamiseen on menetetty. Yrittäjän eläkkeeseen hänen vanhentuneet, maksamattomat vakuutusmaksunsa eivät kuitenkaan vaikuta.

Vanhentumattomat maksamatta jääneet vakuutusmaksut voidaan periä YEL-eläkkeestä. Ilman eläkkeensaajan suostumusta kulloinkin maksettavan eläkkeen määrästä voidaan periä kuitenkin enintään kolmannes maksamattomien maksujen vuoksi.

Takautuva vakuuttaminen

YEL:n 12 §:n 4 momentin mukaan yrittäjän työtulo voidaan vahvistaa takautuvasti kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Tätä aikaisemmalta ajalta yrittäjän eläkeoikeus on siten menetetty.

Pakkovakuuttaminen

YEL:n 1 §:n mukaan yrittäjä on velvollinen ottamaan itselleen YEL-vakuutuksen, jos hänen yritystoimintansa kestää yli neljä kuukautta ja työtulot ylittävät YEL:n piiriin kuulumisen alarajan, joka vuodelle 1997 vahvistetun TEL-indeksiluvun tasossa on keskimäärin 2 270,28 markkaa kuukaudessa ja 27 243,36 markkaa vuodessa.

YEL:n 12 §:n 1 ja 2 momentissa on säännökset niitä tilanteita varten, kun yrittäjä on laiminlyönyt YEL-vakuutuksen ottamisen.

Näiden säännösten mukaan eläketurvakeskuksen tulee aina ensin kehottaa yrittäjää korjaamaan laiminlyöntinsä kohtuullisessa ajassa. Jos yrittäjä ei korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä ajassa, eläketurvakeskuksen tulee ottaa yrittäjän puolesta vakuutus eläkelaitoksesta. Pakkovakuutus päätöksessä eläketurvakeskus voi määrätä yrittäjälle vakuutusmaksun korotuksen, joka voi olla enintään vakuutusmaksun kaksinkertainen määrä vakuutuksen laiminlyönnin ajalta.

Käytännössä eläketurvakeskus valvoo vakuutuksen ottamista siten, että se yleensä ensin alustavasti kehottaa yrittäjää ottamaan vapaaehtoisesti vakuutuksen. Vasta sitten, jos yrittäjä ei ole eläketurvakeskuksen alustavien kehotuksien eikä lopulta virallisen kehotuksen yhteydessä asetetun kahden viikon määräajassakaan ottanut vakuutusta, eläketurvakeskus pakkovakuuttaa yrittäjän.

Pakkovakuutus voidaan ottaa nykyisten säännösten mukaan takautuvasti enintään kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Tätä aikaisemmalta ajalta yrittäjälle ei siten kartu myöskään eläketurvaa.

Aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus

Vuoden 1993 alusta YEL-järjestelmässä otettiin käyttöön niin sanottu aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus. Maksualennuksesta säädetään YEL:n 9 §:n 2 momentissa. Alle 43-vuotias aloittava yrittäjä saa kolmena ensimmäisenä kalenterivuonna 50 prosentin alennuksen vakuutusmaksuunsa, jos hän ei ole aikaisemmin saanut tätä alennusta. Entinen niin sanottu pienyrittäjälennus, joka riippui työtulosta, poistui asteittain käytöstä siten, että sen käyttö päättyi kokonaan vuoden 1994 jälkeen. Vuonna 1995 aloittavan yrittäjän alennusta käytti noin 29 000 YEL-vakuutettua, kun koko YEL-vakuutettujen lukumäärä oli noin 157 000.

1.2. Maatalousyrittäjien eläkelaki

Yleistä

Maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969; MYEL) tuli voimaan vuoden 1970 alusta. MYEL:n perusteella vakuutetaan lain 1 §:ssä tarkemmin säädetyin edellytyksin

maatilatalouden harjoittajat, kalastajat ja poronhoitajat sekä heidän perheenjäsenensä.

Eläkkeen perusteena on maatalousyrittäjälle vahvistettu työtulo, jonka hänen voidaan kohtuudella arvioida jatkuvasti saavan MYEL-toiminnasta. Työtulon arvioinnissa lähtökohtana on viljelmän työtulo, joka on pinta-alan perusteella määriteltyjen pelto- ja metsätyötulojen yhteismäärä. Näin laskettu työtulo jaetaan niiden maatalousyrittäjien kesken, jotka on viljelmän osalta vakuutettu. MYEL:n 8 a—8 h §:ssä säädetään työtulon muodostumisesta. Pääsääntöisesti yrittäjä itse määrittelee työtulonsa lain sallimissa rajoissa. Vahvistettua työtuloa ei saa muuttaa takautuvasti.

MYEL:n mukaiset eläke-edut, niiden saamisen edellytykset ja eläkkeen laskemissäännöt ovat pääpiirteissään samanlaiset kuin YEL:ssä. Erona YEL:iin on kuitenkin muun muassa se, että tulevan ajan MYEL-työtulo lasketaan vakuutetun iästä riippuen työkyvyttömyyden alkamista välittömästi edeltäneen 4—8 vuoden työtulojen keskimäärästä. Tästä säädetään MYEL:n 8 i §:n 3 momentissa. Lisäksi eläkkeen perusteena olevaa työtuloa laskettaessa otetaan MYEL:n 8 i §:n 2 momentin nojalla huomioon ainoastaan vuoden 1982 jälkeiselle ajalle vahvistetut työtulot ja niitä vastaava aika, jos työtulo on vahvistettu koko 1 päivän tammikuuta 1983 ja 31 päivän joulukuuta 1991 väliselle ajalle ja eläketyötulo on näin laskettuna suurempi kuin koko yhdenjaksoiselta vakuutusajalta laskettava työtulo.

MYEL poikkeaa myös yhteensovitusperusteen osalta muista eläkelaeista. MYEL:n 19 §:n 3 momentin mukaan yhteensovituksessa maatalousyrittäjän MYEL-eläkkeen perusteena olevana työtulona pidetään vähintään 54 548,22 markkaa vuodessa vuodelle 1997 vahvistetun TEL-indeksiluvun tasossa. Tällä muista eläkelaeista poikkeavalla järjestelyllä haluttiin erityisesti turvata maatalousemännille tasa-arvoinen asema muihin eläkkeensaajaryhmiin nähden.

MYEL:n mukaisia vakuutusmaksuja ei rahastoida. MYEL-rahoitusjärjestelmä on tältä osin samanlainen kuin YEL-rahoitusjärjestelmä. Jos vakuutusmaksutulot ja sijoitustoiminnan tuotto eivät riitä etuuskien maksamisesta aiheutuneiden kustannusten rahoittamiseen, valtio maksaa Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle puuttuvan osan valtion osuutena.

MYEL:n 10 §:n 2 momentin mukaan sosi-

aali- ja terveysministeriö vahvistaa MYEL:n mukaisen vakuutusmaksun perusprosentin vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan TEL:n vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Tästä lasketaan momentissa tarkemmin säädetyllä tavalla vakuutusmaksun alennettu prosentti ja väliprocentti. Se, mikä suuruiseksi yksittäisen maatalousyrittäjän vakuutusmaksu määräytyy, riippuu hänelle vahvistettujen työtulojen suuruudesta. Kun MYEL-vakuutusmaksun perus-, väli- ja alennettu prosentti otetaan huomioon, MYEL-vakuutusmaksuprocentti on noin 50 prosenttia TEL:n keskimääräisestä vakuutusmaksuprosentista.

Valtion osallistuminen MYEL-järjestelmän rahoitukseen

Valtion osallistumisesta MYEL-eläkkeiden rahoitukseen säädetään MYEL:n 13 §:ssä. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannettava osuus muodostuu eläkelaitoksen saamista vakuutusmaksuista, joista on vähennetty kohtuulliset hoitokulut, ja sijoitusten tuotoista. Valtio vastaa eläkemenojen kustannuksista muilta osin.

Laskettaessa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen ja valtion osuuksia eläkkeiden ja muiden etuuskien kustannuksista eläkelaitoksen rahoitusosuuteen ei lasketa mukaan vakuutusmaksuina sellaisia maksamatta olevia vakuutusmaksuja, jotka on jätetty ulosotto-toimin perittäviksi tai valvottu konkurssissa taikka jotka sisältyvät velkasaneerauksessa vahvistettuihin maksuohjelmiin. Näiden avoimien maksujen mahdollinen lisäys vähennetään vuosittain vakuutusmaksutulosta, jolloin valtion osuus kasvaa.

MYEL-järjestelmässä avoimien maksujen määrä on vuosittaiseen koko valtion osuuteen verrattuna pieni: vuonna 1994 se oli 35,3 miljoonaa markkaa, vuonna 1995 35,1 miljoonaa markkaa ja vuonna 1996 36,1 miljoonaa markkaa.

Kuten YEL-järjestelmässä myös MYEL-järjestelmässä valtion kustannettavaan osuuteen eläkejärjestelmän menoista vaikuttavat lain piirissä olevien yrittäjien määrä, työtulojen taso ja keskimääräisen TEL-vakuutusmaksuprosentin kehitys. Niin ikään vanhentuneet, maksamattomat vakuutusmaksut vaikuttavat valtion osuuteen.

Valtion osuus MYEL-eläkemenosta vuosina 1988-1996

Vuosi	Valtion osuus milj. mk.	Valtion osuutta määriteltäessä on otettu huomioon kunkin vuoden SPV ^{*)} -eläkemeno, milj. mk
1988	1 423,1	392,5
1989	1 563,5	433,8
1990	1 687,9	474,1
1991	1 752,4	515,2
1992	1 927,2	515,7
1993	1 959,0	500,0
1994	1 991,9	494,3
1995	2 050,6	467,9
1996	1 986,4	434,3

^{*)}Sukupolvenvaihdoseläkkeestä säädettiin aikoinaan MYEL:ssä (219/1974). Vuoden 1991 alusta tuli voimaan erillinen laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä (1317/1990), jota sovellettiin vuosina 1991—1995. Kysymyksessä on vuosina 1974—1995 maatalousyrittäjille myönnettyistä sukupolvenvaihdoseläkkeistä valtiolle aiheutuvista menoista. Ne ovat valtion osuutta laskettaessa työeläkemenojen kanssa yhdessä.

Vakuutusmaksun vanhentuminen, maksun periminen eläkkeestä ja takautuva vakuuttaminen

Vakuutusmaksujen vanhentumisesta, maksamattomien vakuutusmaksujen perimisestä eläkkeestä ja takautuvasta vakuuttamisesta säädetään MYEL:n 12 §:n 3 ja 4 momenteissa. Nämä säännökset ovat samanlaiset kuin YEL:n kysymyksessä olevia asioita koskevat säännökset.

Pakkovakuuttaminen

MYEL:n 12 §:n 1 momentissa on säännökset pakkovakuutuksesta. Niiden nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen tehtävänä on valvoa, että maatalousyrittäjät täyttävät vakuuttamisvelvollisuutensa. Säännösten mukaan Maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönteille maatalousyrittäjälle hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii enintään kaksikertaiseksi korotetun vakuutusmaksun laiminlyönnin ajalta.

Käytännössä Maatalousyrittäjien eläkelaitos on valvonut MYEL-vakuutuksen ottamista vertaamalla eläkelaitoksen vakuutus-

rekisterin tietoja verotustietoihin. Vuosivalvonnan tavoitteena on ollut MYEL:n piiriin kuuluvien vakuuttaminen oikeasta ajankohdasta mahdollisimman lyhyellä viiveellä. Vuosittain tehtävällä valvonnalla voidaan ehkäistä pitkiä takautuvia vakuuttamisia. Valvontaa suoritetaan myös eläkehakemusten käsittelyn yhteydessä. Vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettujen maatalousyrittäjien valvonnan Maatalousyrittäjien eläkelaitos suorittaa yhteistyössä eläketurvakeskuksen kanssa.

Kalastajien vakuuttamista Maatalousyrittäjien eläkelaitos on valvonut vuosittain verotietojen perusteella. Poronhoitajien vakuuttamista valvotaan poroluetteloiden tietojen perusteella.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos on lähettänyt valvottaville henkilöille kirjeen, jossa todetaan mahdollinen vakuutuksen ottamisvelvollisuus ja pyydetään henkilöä ottamaan yhteys eläkelaitoksen paikalliseen asiamieheen kuukauden kuluessa. Jos valvottu ei kehoituksessa asetetussa määräajassa ota yhteyttä eläkelaitokseen tai eläkelaitoksen paikalliseen asiamieheen, Maatalousyrittäjien eläkelaitos pakkovakuuttaa hänet.

Samoin kuin YEL:ssä pakkovakuuttaminen on MYEL:n nykyisten säännösten mukaan mahdollista vain kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta.

Maatalousyrittäjän alennettu vakuutusmaksu

Kuten edellä on selostettu, maatalousyrittäjälle määrättävä vakuutusmaksuprosentti, joka voi olla perus-, alennettu tai väliprosentti, riippuu yrittäjän työtulon tasosta. YEL:n mukaista aloittavan yrittäjän vakuutusmaksun alennusta vastaavaa tai siihen verrattavaa alennusta ei MYEL-järjestelmässä ole.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet

Yrittäjät ovat velvolliset ottamaan itselleen eläkevakuutuksen vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden sekä kuoleman varalta. Yrittäjien eläketurva kuuluu osana yrittäjien lakisääteiseen sosiaalivakuutusturvaan, joka on useista eri osista muodostuva koko-

naisuus. Yrittäjien eläkevakuuttaminen on pakollista. Yrittäjäeläketurvan antamat etuudet määräytyvät siten myös laissa olevien edellytysten mukaisesti. Täysi lakisääteinen vanhuuseläketurva on 60 prosenttia yrittäjätulosta, joka lasketaan koko yrittäjätöiminnan ajalta. Saman tasoinen on myös työkyvyttömyys- ja työttömyyseläketurva. Yrittäjän kuoleman jälkeen hänen perheensä saa perhe-eläkettä, jota maksetaan sekä leskelle että lapsille.

Suurin osa yrittäjistä hoitaa vakuuttamisvelvollisuutensa moitteettomasti. Kuitenkin on myös yrittäjiä, jotka eri syistä laiminlyövät pakollisen eläkevakuutuksen ottamisen tai jättävät eläkevakuutusmaksut maksamatta. Taloudellisen laman myötä nämä tapaukset ovat lisääntyneet. Nykyisin yrittäjien vakuutusmaksujen laiminlyönti ei kuitenkaan vaikuta eläkkeeseen, jos maksut ovat jo vanhentuneet. Tähän epäkohtaan tulee lainsäädännöllisesti puuttua. Tämä tilanne on viime vuosina vaikuttanut huolestuttavalla tavalla myös valtion osuuden kasvuun erityisesti YEL-järjestelmän rahoituksessa, johon myös valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiota. Valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet yleisemminkin huomiota YEL- ja MYEL-järjestelmän valtion osuuksien suuruuteen.

Yrittäjillä on mahdollisuus täydentää lakisääteistä pakollista eläketurvaansa vapaaehtoisilla vakuutuksilla. Näillä vapaaehtoisilla lisävakuumääräyksillä ei ole tarkoitettu syrjäyttää yrittäjien pakollista vakuutusta.

Verotusta koskevassa lainsäädännössä pakollisen eläkevakuutuksen ja vapaaehtoisen henkilövakuutuksen vakuutusmaksujen kohdella lähenee toisiaan. Pakollisen eläkevakuutuksen maksut ovat kokonaan vähennyskelpoisia. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksujen vähennyskelpoisuus riippuu niiden antaman kokonaiseläketurvan määrästä. Periaatteessa on mahdollista, että harkitulla verosuunnittelulla pystytään hyödyntämään vapaaehtoisten eläkevakuutusjärjestelyjen etuja siten, että pakollisen eläkevakuutuksen ja rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen vakuutusmaksujen laiminlyönti on kannattavaa yrityksen rahataloutta silmällä pitäen.

Lakisääteisen pakollisen eläkevakuutuksen kautta kertynyt työ- ja yrittäjäeläke vähentää kansaneläkelaisissa (347/1956) tarkemmin säädettyllä tavalla kansaneläkkeen määrää niin, että työ- ja yrittäjäeläkkeiden ylittäessä tie-

tyn määrän, kansaneläkettä ei makseta ollenkaan. YEL- ja MYEL-vakuutusmaksujen laiminlyönnin vuoksi kertymättä jäänyt yrittäjäeläke ei sen sijaan vähennä yrittäjälle yhteisillä verovaroilla kustannettavaa kansaneläkettä. Myöskään yrittäjien lakisääteiset, rekisteröidyt lisäeläkevakuutukset eivät vähene. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös se seikka, etteivät yrittäjät maksa henkilökohtaisesti työnantajien kansaneläkevakuutusmaksua ja ettei eläkelaeissa sääntelemätön vapaaehtoinen vakuutus myöskään vähennä kansaneläkkeen määrää.

Edellä kerrotuista syistä esityksessä ehdotetaan muutoksia, joilla pyritään ehkäisemään ja vähentämään sekä pakkovakuuttamisen tilanteita että vakuutusmaksujen laiminlyöntitilanteita. Ehdotetut muutokset koskevat siten vain näitä poikkeuksellisia tilanteita, joissa yrittäjä on laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuutensa tai vakuutusmaksunsa siten, että ne ovat päässeet vanhentumaan. Tavoitteena on, että yrittäjät hoitavat vakuuttamisvelvollisuutensa ja vakuutusmaksunsa yrittäjäeläkelaeissa edellytetyn mukaisesti ajoissa. Näitä sosiaalivakuutuksensa asianmukaisesti ja hyvin hoitavia yrittäjiä ehdotetut muutokset eivät siten koske.

Ehdotettujen uudistusten lisäksi tarkoituksena on tehostaa yrittäjille suunnattavaa tiedottamista pakollisesta yrittäjäeläkejärjestelmästä ja sen eduista vapaaehtoisin eläkejärjestelyihin nähden. Tiedottamisessa tulee korostaa, että riittävä ja täysimääräinen eläketurva tulee työkyvyttömyyseläkkeiden ja perhe-eläkkeiden osalta vain pakollisesta yrittäjäeläkevakuutuksesta. Vapaaehtoiset henkilöt ja eläkesäästäminen kaltaiset vakuutusmuodot eivät anna samantasoista eläketurvaa yhtä edullisella vakuutusmaksulla kuin pakollinen eläkevakuutus. Tiedottamisella pyritään siihen, että yrittäjät tiedostaisivat nykyistä paremmin pakollisen eläkevakuutuksen tärkeyden oman ja perheenjäsentensä eläketurvan kannalta. Tiedottamisella pyritään myös omalta osaltaan ehkäisemään ja vähentämään niitä laiminlyöntitapauksia, joita ehdotetut muutokset koskevat.

Uudistusten tarkoituksena ei ole muuttaa eläketurvakeskuksen eikä eläkelaitosten valvontavastuuta vakuutusten ottamisessa ja vakuutusmaksujen perinnässä. Normaalityypisissä vakuutusmaksujen perintä toimii eläkelaitoksissa hyvin eivätkä uudistukset toisi tähän heikennyksiä.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa eläke-vakuutusmaksujen laiminlyönti tulee vaikuttamaan yrittäjien eläkkeen määrään siltä osin kuin eläkelaitos on menettänyt oikeutensa maksamattomien vakuutusmaksujen perimiseen niiden vanhentumisen vuoksi.

Samalla ehdotetaan, että YEL- ja MYEL-pakkovakuuttaminen on mahdollista vain kulumassa olevalta ja kahdelta sitä edeltäneeltä vuodelta. Pakkovakuutuksen ottamistilanteessa yrittäjä kuitenkin voisi halutessaan ottaa vakuutuksen taannehtivasti myös edellä tarkoitettua aikaa edeltävältä kolmen vuoden ajalta, jos hän suorittaa laiminlyönnin ajalta määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.

Lisäksi ehdotetaan, että YEL-yrittäjien aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus poistetaan pakkovakuutustilanteessa.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. YEL-järjestelmä

Vakuutusmaksujen maksamattomuuden vaikutus eläkemenoissa

Edellyttäen, että nyt ehdotetut lainmuutokset tulevat voimaan vuoden 1998 alusta, vuoden 1999 alusta on mahdollista ottaa huomioon vuoteen 1993 kohdistuvien maksamattomien eläkevakuutusmaksujen vaikutus eläketurvaan.

Keskimääräisen työtulon pienentyminen vakuutusmaksujen maksamattomuuden takia vaikuttaa vähentävästi eläkemenoissa seuraavasti (vuoden 1997 rahassa):

Vaikutus eläkemenoon

vuosi	milj.mk
1999	-2
2000	-6
2005	-23
2010	-54
2015	-110
2020	-170
2030	-330
2040	-480
2050	-620

Se, minkä verran säästöä syntyy valtion

osuudessa, riippuu jatkossa vakuutusmaksujen maksamattomuuden, yrittäjien lukumäärän, työtulon tason, keskimääräisen TEL-maksun ja YEL-eläkemeno-yhteisvaikutuksesta. Joka tapauksessa säästö parantaa yrittäjien järjestelmän omavaraisuutta. Jos uudistus vaikuttaa yrittäjien maksuvalmiuteen siten, ettei vakuutusmaksuja jää enää maksamatta, on sillä heti valtion osuutta pienentävä vaikutus. Näin siksi, että maksutulo tulee kasvamaan tältä osin välittömästi. Sen sijaan eläkemeno-kautta tuleva säästö realisoituu vasta myöhemmin yrittäjän jäädessä aikaan eläkkeelle.

Pakkovakuutukseen ehdotetut muutokset

Pakkovakuutusten taannehtivan ajan muuttaminen viidestä kahteen vuoteen vähentää myös osaltaan YEL-järjestelmän menoja. Samalla se pienentää myös valtion osuutta. Nykyisin pakkovakuutetut ovat maksaneet pakkovakuutuksia melko huonosti, mutta kuitenkin eläketurva on karttunut, joten tästä on osaltaan aiheutunut kustannuksia valtiolle. Ehdotetut uudistukset johtavat nyt siihen, että taannehtivien maksujen määrä pienenee. Koska eläketurvaan lisäksi vaikuttaa vakuutusmaksujen maksamattomuus myös pakkovakuutuksen osalta, uudistus vähentää tältäkin osin sekä eläkelaitoksen menoja että valtion osuutta.

Aloittavan yrittäjän alennuksen poistaminen pakkovakuutetuilta tuo marginaalista säästöä yrittäjäeläkejärjestelmään ja valtion osuuteen.

3.2. MYEL-järjestelmä

Vakuutusmaksujen maksamattomuuden vaikutus eläkemenoissa

Vanhentuneita maksuja oli vuonna 1996 yhteensä 2,2 miljoonaa markkaa. Arvio vuodelle 1997 on 3 miljoonaa markkaa. Sen oletetaan kasvavan vuosittain 1 miljoonalla markalla vielä kolmen vuoden ajan, jonka jälkeen vuosittain vanhenevien maksujen arvioidaan vakiintuvan 6 miljoonan markan tasolle. Niitä vastaava eläkettä kartuttamaton työtulosumma on noin kymmenkertainen.

Yhden vuoden vanhentuvista vakuutusmaksuista karttumatta jäävä tuleva eläkesumma on yhteensä noin 0,5 miljoonaa markkaa vuodessa vuoden 1997 tasossa ja tasapainotilan vanhentuvista maksuista 1

miljoonaa markkaa vuodessa, jos kaikki ne vakuutetut, joiden maksut vanhenevat yhtenä vuotena, alkaisivat saada eläkettä samanlaisesti. Käytännössä karttumatta jäävä eläkemenon määrä riippuu maksunsa laiminlyöneiden ikäjakaumasta sekä siitä, minkä ikäisinä he eläkkeelle siirtyvät.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen MYEL-eläkemeno vähenisi kymmenen ensimmäisen vuoden aikana seuraavasti:

Karttumatta jäävän eläkemenon määrä

	mmk/vuosi	kumulatiivinen karttuma, mmk
1. vuosi	0,0	0,0
5. vuosi	0,1	0,2
10.vuosi	0,5	1,6

Pakkovakuutukseen ehdotetut muutokset

Pakkovakuutusten taannehtivan ajan muuttamisella viidestä kahteen vuoteen on säästövaikutusta myös maatalousyrittäjäeläkejärjestelmälle. Samalla se pienentää myös valtion

osuutta. Pakkovakuutuksista on eläketurva karttunut, vaikka maksut olisi jättänyt maksamatta, joten tästä on aiheutunut kustannuksia valtiolle. Ehdotetut uudistukset johtavat nyt siihen, että taannehtivien maksujen määrä pienenee. Koska eläketurvaan lisäksi vaikuttaa vakuutusmaksujen maksamattomuus myös pakkovakuutuksen osalta, uudistus vähentää tältäkin osin MYEL-järjestelmän menoja ja valtion osuutta.

4. Asian valmistelu

Esitys perustuu yrittäjämaksutyöryhmä 1996:n ehdotuksiin (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1997:15). Loppumuistio oli yksimielinen. Työryhmässä oli edustajia muun muassa Suomen Yrittäjistä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Eläketurvakeskus ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos ovat myös osallistuneet esityksen valmisteluun. Valmistelussa on kuultu edellä mainittuja yrittäjäjärjestöjä ja keskeisiä työmarkkinajärjestöjä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Yrittäjien eläkelaki

2 §. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin selvyyden vuoksi säännös, jonka mukaan vakuutuksen ottaminen takautuvasti olisi mahdollista ainoastaan kulumassa olevalta ja viideltä sitä edeltäneeltä kalenterivuodelta. Muutos vastaisi nykyistä käytäntöä. Muutos olisi myös yhdenmukainen takautuvan ajan pituuden osalta lain 12 §:n 4 momenttiin ehdotetun muutoksen kanssa, jossa on kysymys yrittäjän oikeudesta ottaa takautuva vakuutus säännöksessä ehdotetussa erityisilanteissa.

7 §. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan yrittäjän työtuloa

vähennettäisiin sen kalenterivuoden osalta, jolta eläkelaitos on menettänyt oikeutensa periä vakuutusmaksusaatavansa lain 12 §:n 5 momentin nojalla saatavan vanhentumisen vuoksi. Muutoksella poistettaisiin nykyinen epäkohta, joka on mahdollistanut sen, että yrittäjille kertyy eläketurvaa myös sellaiselta ajalta, jolta vakuutusmaksut ovat maksamatta. Muutosta ehdotetaan myös siitä syystä, että nykyisin maksamattomien vakuutusmaksujen määrä on kasvanut ja valtion osuus yrittäjien eläketurvan kustantamisessa on osaltaan noussut tämän vuoksi.

Ehdotetusta säännöksestä seuraisi, että eläkepäätöstä annettaessa tällöin vanhentuneet vakuutusmaksut otettaisiin huomioon eläkettä alentavana. Sen sijaan kuluvan ja viiden päätöksen antamisvuotta edeltävän vuoden

maksamattomat vakuutusmaksut eivät vähentäisi eläkettä, vaan ne perittäisiin vastaisuudessa maksettavasta eläkkeestä lain 12 §:n 5 momentin sekä yrittäjien eläkeasetuksen (668/1969) 12 §:n mukaisesti kuten nykyisin.

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärää vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on 12 §:n 5 momentin perusteella menetetty, niin ennen edellä tarkoitettua työtulojen yhteismäärän laskemista kullekin kalenterivuodelle vahvistettua työtuloa alennetaan kyseiseltä kalenterivuodelta saamatta jääneitä vakuutusmaksuja vastaten.

Tarkemmat säännökset siitä, kuinka vanhentuneet vakuutusmaksut vähentäisivät yrittäjän työtuloa, annettaisiin asetuksella. Vähennys tehtäisiin kertomalla kalenterivuodelle vahvistettu työtulo osamäärällä, joka muodostuu maksettujen vakuutusmaksujen suhteesta maksettavaksi määrättyyn vakuutusmaksuun.

12 §. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa säädettyä menettelyä kutsuttaisiin pakkovakuuttamiseksi. Lisäksi nykyisin pykälän 2 momentissa oleva vakuutusmaksun korottamista koskeva säännös siirrettäisiin 1 momenttiin ja samalla säännöstä muutettaisiin siten, että eläketurvakeskuksen sijasta vakuutusmaksun korottamisesta päättäisi ja määräämänsä korotetun vakuutusmaksun perisi eläketurvakeskuksen antamien ohjeiden mukaisesti se eläkelaitos, josta pakkovakuutus otetaan. Tältä osin muutos vastaa vuoden 1997 alusta työntekijäin eläkelakiin tehtyä muutosta.

Nykyisin pykälän 3 momentissa oleva säännös viivästyneiden vakuutusmaksujen korosta siirrettäisiin sanamuodoltaan tarkistettuna 2 momenttiin.

Pykälän 4 momentin säännöstä muutettaisiin ja se siirrettäisiin 3 momenttiin. Ehdotetun 3 momentin mukaan eläketurvakeskus ottaisi pakkovakuutuksen vain kulumassa olevalta ja kahdelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Siten pakkovakuutuksen takautuva aika lyhenisi nykyisestä viidestä vuodesta kahteen takautuvaan vuoteen. Muutos olisi tarpeellinen sen vuoksi, että viiden vuoden pakkovakuutuksesta aiheutuva vakuutusmaksu mahdollisine korotuksineen ja viivästyskorkoineen on todettu suuruutensa vuoksi liian ylivoimaiseksi maksuksi useille pakko-

vakuutetuille yrittäjälle. Tällaiselle maksu-kyvottomalle yrittäjälle eläketurva jäisi joka tapauksessa karttumatta lain 7 §:n 4 momenttiin ehdotetun muutoksen vuoksi. Enintään kahden vuoden takautuvaa vakuuttamista koskeva rajoitus tulisi sovellettavaksi ainoastaan eläketurvakeskuksen ottaman pakkovakuutuksen osalta. Jos yrittäjä itse ottaisi vakuutuksen joko oma-aloitteisesti tai eläketurvakeskuksen kehotuksesta, noudatettaisiin viiden vuoden taannehtivaa vakuutus-aikaa kuten nykyisin.

Pakkovakuutuksen ottamistilanteessa yrittäjän taloudellinen tilanne voi olla sellainen, että hän voisi ottaa vakuutuksen takautuvasti myös pidemmältä ajalta. Tämän vuoksi 3 momenttiin otettaisiin säännös, jossa yrittäjälle pakkovakuutuksen lisäksi annettaisiin mahdollisuus itse ottaa vakuutus myös kolmelta edellä mainittua aikaa edeltävältä kalenterivuodelta tai tätä lyhyemmältä ajalta, jos vakuuttamisvelvollisuutta ei olisi koko takautuvalla viiden vuoden ajalta. Edellytyksenä yrittäjän itsensä ottamalle vakuutukselle olisi, että hän ilmoittaa ottavansa laiminlyönnin ajalle vakuutuksen ja että hän suorittaa laiminlyönnin ajalta määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta. Ajankohdan tulee olla tarkasti määriteltävissä, jotta kuuden kuukauden määräaika voitaisiin yksiselitteisesti laskea ja todeta myös jälkikäteen.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin uusi säännös, jonka mukaan pakkovakuutetulta yrittäjältä evättäisiin oikeus saada lain 9 §:n 2 momentissa säädetty aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus, vaikka hän muuten täyttäisikin alennuksen saamisen edellytykset. Kun yrittäjä on kerran pakkovakuutettu, hän ei saisi hyväkseen aloittavan yrittäjän maksuhelpotusta. Ehdotetun säännöksen mukaan vakuutusmaksun alennuksen poistaminen koskisi siten myös sellaista yrittäjää, joka pakkovakuutustilanteessa 3 momentin mukaisesti ottaa itse vakuutuksen. Ei voida pitää perusteltuna, että yrittäjä vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyödessäänkin saisi itselleen eläkejärjestelmän yrittäjien kannustamiseksi tarkoitetun edun.

Jos yrittäjä menettää vakuutuksen ottamisen laiminlyönnin vuoksi oikeuden aloittavan yrittäjän alennuksen, hän ei voi saada alennusta saman yrittäjätoiminnan eikä myöhemminkään mahdollisesti alkavan uuden yrittäjätoiminnan perusteella, vaikka

alennuksen saamisen edellytykset muutoin täytyisivät. Aloitavan yrittäjän alennus on tarkoitettu periaatteessa yrittäjille vain kerran elinaikana myönnettäväksi.

Pykälän 5 momentin sanamuotoa tarkistettaisiin puuttumatta momentin aineelliseen sisältöön.

14 §. Pykälässä oleva viittaus lain 1 §:n 4 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi lain 1 §:n 5 momenttiin, jossa entisen 1 §:n 4 momentin säännös nykyisin on. Samalla säännöksen sanamuotoa muutenkin tarkistettaisiin.

1.2. Maatalousyrittäjien eläkelaki

3, 8 i § ja 12 §. Yrittäjien eläkelakiin ehdotettuja muutoksia vastaavat muutokset tehtäisiin myös maatalousyrittäjien eläkelakiin. Yrittäjien eläkelain 12 §:n 4 momenttiin ehdotettua säännöstä aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen poistamisesta ei kuitenkaan tehtäisi, koska maatalousyrittäjillä ei edes ole aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennusta. Lisäksi lain 12 §:n 1 momenttia tarkistettaisiin lisäämällä siihen yrittäjien eläkelain 12 §:n 1 momentissa jo oleva kohtuullisen ajan määrite.

2. Tarkemmat säännökset

Yrittäjien eläkeasetukseen ja maatalousyrittäjien eläkeasetukseen (667/1969) lisättäisiin tarkemmat säännökset siitä, miten vanhentuneet vakuutusmaksut vähentäisivät yrittäjäeläkkeen perusteena olevaa työtuloa.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Yrittäjien eläkelakiin ehdotettua 7 §:n 4 momenttia ja maatalousyrittäjien eläkelakiin ehdotettua 8 i §:n 1 momenttia sovellettaessa työtuloa ei vähennettäisi vuodelta 1992 eikä sitä edeltäviltä vuosilta. Vähennys tehtäisiin siten ensimmäisen kerran vuonna 1999 vuoteen 1993 kohdistuvien vanhentuneiden vakuutusmaksujen osalta. Vuodelta 1992 ja sitä edeltäviltä vuosilta vähennystä ei kuitenkaan tehtäisi, vaikka vakuutusmaksut vanhenisivatkin muutoksen voimaantulon jälkeen. Lainmuutosten tultua voimaan vuonna 1998, eläkelaitos ilmoittaisi yrittäjälle tämän

mahdolliset maksamattomat vakuutusmaksut vuodelta 1993 ja yrittäjällä olisi siten aikaa maksaa maksut vuoden 1998 aikana. Jos vakuutusmaksuja ei olisi maksettu vuoden 1999 alkuun mennessä, yrittäjä menettäisi mahdollisuutensa maksaa kyseessä olevat maksut ja vastaavasti hänen eläketurvaansa vähennettäisiin tässä tapauksessa vuodelta 1993.

Yrittäjien eläkelakiin ehdotettua 12 §:n 1 momenttia sovellettaisiin sellaisiin pakkovakuutusta koskeviin päätöksiin, jotka annetaan lain voimaantulon jälkeen. Siten eläketurvakeskus perisi ennen muutoksen voimaantuloa määräämänsä pakkovakuutuspäätöksiin perustuvat korotetut vakuutusmaksut. Eläkelaitos perisi ne vakuutusmaksut, jotka se eläketurvakeskuksen antamien pakkovakuutus päätöksiin perusteella muutoksen voimaantulon jälkeen itse määrää.

Yrittäjien eläkelakiin ehdotettua 12 §:n 3 ja 4 momenttia sovellettaisiin niihin eläketurvakeskuksen päätöksiin, jotka on annettu muutoksen tultua voimaan. Siten pakkovakuutus päätökset, jotka on annettu lain voimaantulon jälkeen, tehdään kaksi vuotta takautuvasti. Samoin YEL-yrittäjä ei saisi aloittavan yrittäjän vakuutusmaksun alennusta häntä koskevan pakkovakuutuksen vuoksi, jos pakkovakuutus päätös on annettu muutoksen voimaantulon jälkeen.

Maatalousyrittäjien eläkelakiin ehdotettua 12 §:n 3 momenttia sovelletaan niihin pakkovakuutus päätöksiin, jotka on annettu muutoksen voimaantulon jälkeen.

4. Säättämisjärjestys

Ehdotetut muutokset voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisjärestyksessä. Muutoksilla ei alennettaisi kenenkään jo maksussa olevaa etuutta. Kansaneläkejärjestelmä takaa yrittäjille perustoimeentulon turvan silloin, kun heidän ansioeläkkeensä jäisivät ehdotettujen muutoksien johdosta perustoimeentulon turvan tasoa pienemmiksi. Ehdotetut muutokset eivät vaikuta kansaneläkelaisissa säädettyyn turvan tasoon, vaan sitä koskevat säännökset pysyisivät ennallaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 2 §:n 2 momentti, 7 §:n 4 momentti sekä 12 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 2 momentti laissa 211/1986, 7 §:n 4 momentti laissa 562/1993 ja 12 § osaksi laeissa 392/1976 ja 317/1995, seuraavasti:

2 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

7 §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 5 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jääneet vakuutusmaksut siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Jos yrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä jätetään sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

12 §

Jos yrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehoituksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuk-

sen yrittäjän puolesta (*pakkovakuuttaminen*). Tällöin eläkelaitos vahvistaa hankitun selviytyksen tai sen puuttuessa arvion perusteella yrittäjälle työtulon ja perii vakuutusmaksun, jonka eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa enintään kaksinkertaiseksi. Tarkemat ohjeet korotuksen määräämisestä antaa eläketurvakeskus.

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotui- nen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua laiminlyönnin sattuessa työtuloa ei saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kahdelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty. Yrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa hänelle työtulon kolmelta edellä mainittuja kalenterivuosia edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee voimaan mainitulta ajalta vain, jos yrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.

Jos yrittäjä on pakkovakuutettu, häneen ei sovelleta 9 §:n 2 momenttia.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen

on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

14 §

Edellä 1 §:n 5 momentissa ja 3 §:ssä tarkoitettuihin eläketurvakeskuksen päätöksiin sekä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin eläkelaitoksen päätöksiin saa hakea muutosta ja päätöksen poistamista siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Lain 7 §:n 4 momenttia sovellettaessa työtuloa ei vähennetä vuodelta 1992 eikä sitä edeltävältä ajalta.

Lain 12 §:n 1 momenttia sovelletaan vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeviin päätöksiin, jotka annetaan 1 päivänä tammikuuta 1998 tai sen jälkeen.

Lain 12 §:n 3 ja 4 momenttia sovelletaan yrittäjään, jolle eläketurvakeskus ottaa 12 §:n 1 momentin nojalla pakkovakuutuksen.

2.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 3 §:n 2 momentti, 8 i §:n 1 momentti ja 12 §:n 1—4 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti laissa 210/1986, 8 i §:n 1 momentti laissa 1312/1989 sekä 12 §:n 2 momentti laissa 318/1995, 3 momentti laissa 391/1976 ja 4 momentti laissa 331/1985, seuraavasti:

3 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

8 i §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtlöjen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 4 momentin mu-

kaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jäänyt vakuutusmaksu siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

12 §

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehotuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään maatalousyrittäjien eläkelaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii vakuutusmaksun (*pakkovakuuttaminen*). Eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa vakuutusmaksun enintään kaksinkertaiseksi.

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua laiminlyönnin sattuessa työtuloa ei saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä kahdelta kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty. Maatalousyrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa työtulon kolmelta edellä mainittuja kalenterivuosia edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee voimaan mainitulta ajalta vain, jos maatalousyrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvoiselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet tämän lain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaiset vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Lain 8 i §:n 1 momenttia sovellettaessa työtuloa ei vähennetä vuodelta 1992 eikä sitä edeltävältä ajalta.

Lain 12 §:n 3 momenttia sovelletaan maatalousyrittäjään, jolle maatalousyrittäjien eläkelaitos ottaa 12 §:n 1 momentin nojalla pakkovakuutuksen.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

1.

Laki**yrittäjien eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 2 §:n 2 momentti, 7 §:n 4 momentti sekä 12 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 2 momentti laissa 211/1986, 7 §:n 4 momentti laissa 562/1993 ja 12 § osaksi laeissa 392/1976 ja 317/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

Edellä 1 momentissa *tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta*. Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, *ellei* eläketurvakeskus kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päättä.

7 §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. Jos yrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, jätetään eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. *Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 5 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jääneet vakuutusmaksut siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään*. Jos yrittäjälle on vahvistettu työtuloa 23 vuoden iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa määrättäessä jätetään sanotun iän täyttämistä edeltäneet työtulot ja vastaava aika huomioon ottamatta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Jos yrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehoituksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuksen yrittäjän puolesta. Tällöin eläkelaitos vahvistaa harkitun selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon.

Eläketurvakeskus voi määrätä, että vakuutusmaksu on vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönnin ajalta korotettava kuitenkin enintään kaksinkertaiseksi.

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, on eläkelaitoksella oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa ei työtuloa saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty sanottua aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen kalenterivuoden alusta, jona se on maksuunpantu, uhalla että oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeestä voidaan vähentää sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut.

14 §

Edellä 1 §:n 4 momentissa ja 3 §:ssä tar-

12 §

Jos yrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehoituksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuksen yrittäjän puolesta (*pakkovakuuttaminen*). Tällöin eläkelaitos vahvistaa *hankitun* selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella *yrittäjälle* työtulon ja *perii vakuutusmaksun, jonka eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa enintään kaksinkertaiseksi. Tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä antaa eläketurvakeskus.*

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa työtuloa ei saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja kahdelta sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty *tätä* aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty. *Yrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa hänelle työtulon kolmelta edellä mainittuja kalenterivuotia edeltävältä kalenterivuodelta. Vakuutus tulee voimaan mainitulta ajalta vain, jos yrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.*

Jos yrittäjä on pakkovakuutettu, häneen ei sovelleta 9 §:n 2 momenttia.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. *Eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.*

14 §

Edellä 1 §:n 5 momentissa ja 3 §:ssä tar-

Voimassa oleva laki

koitettuihin eläketurvakeskuksen päätöksiin sekä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin eläkelaitoksen päätöksiin saa hakea muutosta ja päätöksen poistamista siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty.

Ehdotus

koitettuihin eläketurvakeskuksen päätöksiin sekä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin eläkelaitoksen päätöksiin saa hakea muutosta ja päätöksen poistamista siten kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Lain 7 §:n 4 momenttia sovellettaessa työtuloa ei vähennetä vuodelta 1992 eikä sitä edeltävältä ajalta.

Lain 12 §:n 1 momenttia sovelletaan vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeviin päätöksiin, jotka annetaan 1 päivänä tammikuuta 1998 tai sen jälkeen.

Lain 12 §:n 3 ja 4 momenttia sovelletaan yrittäjään, jolle eläketurvakeskus ottaa 12 §:n 1 momentin nojalla pakkovakuutuksen.

2.

Laki**maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 3 §:n 2 momentti, 8 i §:n 1 momentti ja 12 §:n 1—4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 2 momentti laissa 210/1986, 8 i §:n 1 momentti laissa 1312/1989 sekä 12 §:n 2 momentti laissa 318/1995, 3 momentti laissa 391/1976 ja 4 momentti laissa 331/1985, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osakkaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päätä.

Edellä 1 momentissa *tarkoitettu vakuutus voidaan ottaa takautuvasti kulumassa olevalta ja sitä välittömästi edeltäneeltä viideltä kalenterivuodelta.* Vakuutusta ei saa ottaa yrittäjän kuoleman jälkeen, ellei maatalousyrittäjien eläkelaitos kuolinpesän osak-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kaan hakemuksesta erityisestä syystä toisin päätä.

8 i §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla.

8 i §

Eläkkeen perusteena oleva työtulo saadaan jakamalla vahvistettujen ja työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti tarkistettujen työtulojen yhteismäärä vastaavalla ajalla. *Jos eläkelaitoksen oikeus vakuutusmaksun saamiseen on menetetty 12 §:n 4 momentin mukaisesti, vähennetään siltä kalenterivuodelta, jolta vakuutusmaksu on vanhentunut, eläkkeen perusteena olevaa työtuloa ottaen huomioon saamatta jäänyt vakuutusmaksu siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.*

12 §

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen, maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii vakuutusmaksun, jota eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa enintään kaksinkertaiseksi.

12 §

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt tämän lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehotuksen saatuaan korjaa laiminlyöntiään maatalousyrittäjien eläkelaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa, maatalousyrittäjien eläkelaitos vahvistaa hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella työtulon ja perii vakuutusmaksun (pakkovakuuttaminen). Eläkelaitos voi laiminlyönnin ajalta korottaa vakuutusmaksun enintään kaksinkertaiseksi.

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, on eläkelaitoksella oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa ei työtuloa saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty sanottua aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa työtuloa ei saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja kahdelta sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty tätä aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty. *Maatalousyrittäjän ilmoituksesta eläkelaitos voi kuitenkin vahvistaa työtulon kolmelta edellä mainittuja kalenterivuosia edeltävältä kalen-*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viiden vuoden kuluessa maksuunpanovuotta seuranneen kalenterivuoden alusta uhalla että oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeestä voidaan vähentää sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään eläkkeensaajan maksamatta jääneet tämän lain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/81) mukaiset vakuutusmaksut.

terivuodelta. Vakuutus tulee voimaan mainitulta ajalta vain, jos maatalousyrittäjä suorittaa tältä ajalta vahvistetun työtulon perusteella määrätyn vakuutusmaksun kuuden kuukauden kuluessa työtulon vahvistamista koskevan päätöksen antamisesta.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viimeistään maksuunpanovuotta välittömästi seuraavan viiden kalenterivuoden kuluessa. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeensaajan maksamatta jääneet tämän lain ja maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaiset vakuutusmaksut voidaan vähentää eläkkeestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Lain 8 i §:n 1 momenttia sovellettaessa työtuloa ei vähennetä vuodelta 1992 eikä sitä edeltävältä ajalta.

Lain 12 §:n 3 momenttia sovelletaan maatalousyrittäjään, jolle maatalousyrittäjien eläkelaitos ottaa 12 §:n 1 momentin nojalla pakkovakuutuksen.
